

Kuva: Leena Lahdenvesi-Korhonen

KOSTEIKOT JA SUOJAVYÖHYKKEET

Kosteikoilla on tärkeä tehtävä vesiensuojelussa ja luonnon monimuotoisuuden edistämisessä.

Puut ja muu kasvillisuus sitovat ravinteita ja toimivat näin suojavyöhykkeenä pellon ja vesistön välissä. Monikerroksiset kasvillisuuskaistat tarjoavat myös tärkeitä elinympäristöjä ja suojapaikkoja linnuille ja nisäkkäille. Kosteikot ovat yksi kustannustehokkaimmista pellon ulkopuolisista toimista, joilla voidaan edistää maatalouden vesiensuojelua. Toimiva kosteikko voi pidättää yli puolet sinne kulkeutuvasta ravinnekuormasta ja kiintoaineksesta, joten kosteikon perustamisella voi olla merkittävä vaikutus paikallisesti esimerkiksi lähijärven tilaan. Kosteikot ovat tärkeitä luonnon monimuotoisuuden edistämisessä, ja niillä voi olla myös maisemallista merkitystä. Lisäksi kosteikkoja perustettaessa pyritään usein luonnotilaistamaan aikoinaan suoraksi ruopattuja uomia ja näin parantamaan kalojen elinoloja.

Monivaikutteiset kosteikot pidättävät ravinteita ja hillitsevät tulvia

Maatalouden monivaikutteiset kosteikot ovat maatalousympäristöön tehtäviä kosteikkoja, joiden tarkoituksena on vähentää pelloilta huuhtoutuvien ravinteiden määrää, lisätä luonnon monimuotoisuutta, kaunistaa maisemaa ja lisätä alueen virkistysarvoja.

Kosteikot ovat alueita, joita peittää vesi ainakin suurimman osan vuodesta, ja niissä kasvillisuus ja avovesi vuorottelevat vaihtelevasti. Kosteikoissa veden virtausnopeus hidastuu ja veden mukana kulkeva kiintoaine laskeutuu kosteikon pohjalle ja sedimentoituu. Samalla kiintoaineeseen sitoutuneita ravinteita poistuu kierrosta.

Lisäksi kosteikon kasvillisuus käyttää kasvuunsa jonkin verran liukoissa muodossa olevaa fosforia suoraan vedestä sekä juuriensa välityksellä sedimentistä. Näin kosteikosta poistuvan veden kokonaisfosforipitoisuus alenee. Kosteikon kasvillisuus ja pieneliöt sitovat tyypeä ja vapauttavat sitä takaisin ilmakehään.

Kosteikot tasaavat yleensä syksyihin ja keväisiin ajoittuvia ylivirtaamia, jolloin virtausnopeuden hidastuessa kosteikon vedenpinta alkaa nousta. Mitä suurempi kosteikko on suhteessa yläpuoliseen valuma-alueeseen ja sieltä tulevaan tulovirtaamaan, sitä paremmin se hillitsee tulvia ja sitoo ravinteita. Oikein mitoitettu kosteikko hyödyttää merkittävästi kosteikon alapuolisia vesistöjä. Luonnonmukaisessa tulvasuojelussa kyse on ensisijaisesti veden pidättämisestä valuma-alueella.

MAA- JA
KOTITALOUSNAISET

www.maajakotitalousnaiset.fi/rannatkuntoon

Kosteikon suunnittelu ja perustaminen

Selvitä alueen sopivuus

- Asiantuntija-apua voi tiedustella alueellisista ELY-keskuksista ja neuvontaorganisaatioista.
- Neuvo 2020 palvelua voi hyödyntää kosteikkotarpeen kartoituksessa.
- Selvitä alueen historia ja luontoarvot sekä tärkeät näkymät
- Ota huomioon vesiensuojelu, esimerkiksi suojakais-tat rannoilla ja ojien varsilla.

Tee yhteistyötä

- On tärkeää, että lähialueen asukkaat ovat myöntämi-lisiä hankkeelle.
- Keskustele hyvissä ajoin naapurien ja muiden lähi-alueen asukkaiden kanssa. He saattavat innostua laittamaan myös omaa aluettaan mukaan kosteik-koon.

Selvitä mahdolliset rajoittavat lait ja esteet

- Kosteikon perustaminen tapahtuu luonnollisesti ai-na vain maanomistajan luvalla ja myös naapureita kannattaa kuulla.
- Vesilaki rajoittaa kosteikon perustamista silloin, kun kyseessä on vesistö tai pieni luonnontilainen uoma.
- Pohjavesialueella tehtävistä kaivuutöistä ja muista kosteikon perustamiseen liittyvistä toimista on aina keskusteltava ympäristöviranomaisten kanssa.
- Natura-alueella tai sen vaikutusalueella kosteikon perustamista säätelee muun muassa luonnonsuoje-lulaki. Lisäksi on selvitettävä alueen uhanalaiset lajit ja huomioitava laki muinaismuistoalueista.
- Luvanvaraisuudesta kannattaa keskustella alueelli-sen ELY-keskuksen kanssa.
- Ruoppauksista tarvitaan aina ilmoitus elyyn.
- Ilmoitus vesirakennustyöstä kannattaa tehdä kun-nalle ja alueelliselle ympäristöviranomaisille pienis-säkin vesistökunnostuksissa.

Kustannukset ja rahoitus

- Alkuvaiheessa on hyvä miettiä, miten kosteikon pe-rustamisesta aiheutuvat kulut katetaan.
- Selvitä voiko kosteikon perustamiseen hakea siihen tarkoitettua ei-tuotannollista investointitukea. Jos kosteikko ei täytä tuen vaatimuksia, voi rahoitusta hakea myös erilaisten hankkeiden kautta.
- Alueellisia hankkeita voi tiedustella ELY-keskuksista ja riistatoimijoilta.
- tukimuodoista lisää kohdassa Rahoitus

Hyödynnä kosteikkosuunnittelussa asiantuntija-apua

- Kosteikoin suunnittelu on vaativaa.
- Kysy kokeneita kosteikkosuunnittelijoita alueellisilta ELY-keskuksista tai neuvontaorganisaatioista.

Selvitä urakoitsijat ja kilpailuta tarvittaessa

- Urakoitsijaa valittaessa on mietittävä vaatiko kos-teikon perustaminen erityistyökaluja (esimerkiksi pitkäpuomia, kouraa, jääpiikkiä tai dumppereita).
- Urakoitsijalla olisi hyvä olla mittaamiseen ja kor-keuserojen selvittämiseen tarkoitettuja välineitä ku-ten laser- tai vaaituslaitteita.
- Tee kirjallinen sopimus urakoinnista.
- Sovi, kuka valvoo urakoinnin.
- Huolehdi loppukatselmus ja jatkohoito.

wwf.fi/alueet/itameri/kosteikot/
kosteikko.fi/etusivu/

